

ליקוטי מוהר"ן בפרשה - 271

פרשת בלק / התשפ"ו / מאת הרה"ג אליהו עטייה שליט"א

לקבלת השיעור במייל:
6537488@gmail.com

'אמונה אומן'

לקוטי מוהר"ן קנ"ה

חיבור הפרשיות השבוע בחו"ל / חטא בעל פעור וקבורת משה בחוץ לארץ / פעור - פרעה / ציון רבינו באומן מכניע את קליפת פעור / תיקון הכללי בציון הקדוש / אמונה אומן / תיקון לקליפת הכעס - בארץ ישראל / החיבור בין הגן והגנה / אמונה אומן - תקון חצות / תיקון הברית - תיקון חצות / כוונת ברכת תקע בשופר בשם חב"ו / הקושי בקימת חצות / ענין התכללות רחל ולא / הכללות לאה ורחל - הוא ייחוד המשיחים / ההקפדה של יעקב על רחל / פטירת רחל בבניסה לארץ ישראל משום איסור שתי אחיות / תפילת משיח בן דוד על משיח בן יוסף / מכירת יוסף מחמת החלוקה שנעשתה בין לאה לרחל / רבינו - חיבור התיקון הכללי והתבודדות / ייחודים בחינת תיקון הברית - אומן / התבודדות - בחינת ארץ ישראל / ייחוד בועז ורות כמסיבות גאולה לתפילה / רצוא ושוב בין אומן לארץ ישראל / ארץ ישראל - התבודדות / תיקון הברית ועבודת הייחודים בחוץ לארץ / מעלת התבודדות בארץ ישראל אפילו על עבודת הייחודים / סוד ההתבודדות וגילוי משיח בן דוד / קדושת ארץ ישראל בארבע אמות של הציון / השבת באומן / ספר הנשרף / התקופות העיקריות בחיי רבינו / תיקון חלוקת המלכות ומשיח בן יוסף / האר"ז ותלמידו, הבעל שם טוב / הבעש"ט ואחיה השילוני - ובחינת משיח בן דוד / האור החיים הקדוש והבעש"ט / הקבלה והחסידות / העבודה של רבינו - זלטיפולי וברסלב / התיקון בברסלב - 'תורה דעתיא סתימאה' / לידת הבן הקדוש ר' שלמה אפרים וספר הנשרף / התפשטות תורת משיח והגאולה / בעל השדה - סיפורי מעשיות / הגנני שבזוהר תרומה

השיעור לרפואה שלימה של שרון בן נעמי נעמי אל נא רפא נא לוי ולעילוי נשמת אולגה (חולה) בת סימי ומאיר זכרונה לברכה

חיבור הפרשיות השבוע בחו"ל

א. השבת בעזרת השם נקרא פרשת בלק, הפרשה הזאת היא כבר מחברת חזרה אל ארץ ישראל וחזון לארץ, כי בחוץ לארץ יקראו שתי פרשיות חוקת בלק (שחיבור פרשיות כזה נעשה רק בחו"ל), ובארץ ישראל יקראו רק בלק. וכעין חיבור זה, הוא הנושא שאני רוצה לדבר עליו, על הצדיק שגופו נמצא בחוץ לארץ באומן, ונשמתו כאן בארץ ישראל.

אבל נתחיל בפרשה, היא מתחילה עם כל הברכות שמקבלים ישראל על כרחו של בלעם, כי הקדוש ברוך הוא שומר על ישראל ובלק ובלעם לא יכולים להזיקם. וכמו שכתוב בהפטר (מכילתא, ה'): "עמי זכר נא מה יעץ בלק מלך מואב ומה ענה אותו בלעם בן פעור מן השטנים עד הגלגל למען דעת צדקות ה'". אך הסיום של הפרשה בפרק כ"ה - קשה, שכן כתוב (במדבר כה, א'): "וישב ישראל בשטים ויחל העם לזנות אל בנות מואב". כי אחרי כל הברכות של בלעם, בסוף בלעם נתן עצה רעה מאוד לבלק - להחטיא את ישראל. והוא אמר לו על הקב"ה, (סנהדרין קו). "אלהיהם של אלו שונא זמה הוא", ואם תחטאו אותם - תצליחו.

חטא בעל פעור וקבורת משה בחוץ לארץ

ב. וכך היה, כמו שכתוב: (במדבר כה, א') - "וישב ישראל בשטים ויחל העם לזנות אל בנות מואב, ותקראן לעם לזבחי אלהיהן ויאכל העם וישתתחו לאלהיהן, ויצמד ישראל לבעל פעור ויחר אף ה' בישראל". וזהו עוון 'בעל פעור' שהיה קשה מאוד, וכמו שכתוב (יהושע כב, יז): "המעט לנו את עון פעור אשר לא הטהרנו ממנו עד היום הזה", ובגמרא סוטה (דף יד. ובתוס') כתוב שבשביל זה משה רבינו היה צריך להיקבר מול בית פעור, כמו שכתוב (דברים לד, ו) "ויקבר אותו בג' בארץ מואב מול בית פעור" - כדי לכפר על מעשה פעור, כי הקליפה של פעור מתעוררת כל פעם לפעור פיה לקטרג על עם ישראל, ומשה רבינו מכניע אותה. (וע' לק"מ ד, ט).

פעור - פרעה

ג. יש לשים לב, יש כאן דיוק מאוד עצום. 'פעור' זה כמעט אותיות 'פרעה', רק האותיות ו' וה' מתחלפות. 'פרעה' אותיות 'הערף' - בחינת השכחה, זה משה רבינו כן מצליח להכניע כבר בחייו. אבל את עניין 'פעור', שהוא אחד יותר מפרעה, חטא עבודה זרה ופגם הברית, זה לא מצליח משה רבינו להכניע בחייו הקדושים. ולכן לא זכה להיכנס לארץ ישראל, אלא היה צריך להיות קבור בחוץ לארץ כדי להכניע בכל פעם את קליפת פעור שהיא עבודה זרה וגילוי עריות יחד.

ציון רבינו באומן מכניע את קליפת פעור

ד. כתוב ב"חיי מוהר"ן" (אות קצ"ה) שרבינו אמר: הנה אנחנו עתה אצל הקצה והסוף של ישראל, במקום שגבול ישראל פלה, כי לכל דבר יש קץ וסוף. פרוש, ואם בן גס לנו ישראל עם קדוש יש איזה סוף גם בן, הנינו שיש מקום ששם מסים קדשת ישראל, שמשם ולהלאה אין מתפשט קדשת ישראל, ובזה המקום (העיר אומן) היו רחוקים מאוד מהשם יתברך, ועל בן אומר, שאנו עתה במקום ששם מסים קדשת ישראל, עכ"ל.

וע' בביאור הליקוטים (אות קנ"ה), שכתב על רבינו זיע"א, וז"ל: ומי כמזהו עולה לשמים בעליה נפלאה כזאת, ויורד בכח הזה לתכלית הידידה שבקבורתו מול בית פעור ועבודה זרה שבחוץ לארץ, עד שיציא ויעלה גם לכל נפשות ישראל להביאם לארצו ומקומו הנחמד והנחשק, עכ"ל. כי גם עתה שיש את קליפת פעור, שהיא קליפת האפיקורסות והזנות, והיא כל פעם מקטרגת כנגד ישראל, והיא נמצאת בקצה והקדושה של ישראל עכשיו. ולכן הוצרך רבינו הקדוש להיות קבור כנגדה שם בחוץ לארץ כדי להכניעה.

תיקון הכללי בציון הקדוש

ה. ודוקא בגלל זה יש כח גדול בציון הקדוש הנמצא בקצה בגבול קדושת ישראל, ושמכניע את קליפת פעור, להוציא ממנה את ניצוצות הקדושה שהיא בולעת מישראל ע"י התפשטות האפיקורסות, ופגם הברית. ולכן דוקא שם הוא עיקר מקום אמירת עשרה מזמורים של 'תקון הכללי'. דהנה מובא בכמה מקומות, למשל בליקוטי מוהר"ן תורה ר"ה, ובתניינא תורה צ"ב, בשיחות הר"ן אות קמ"א, בחיי מוהר"ן אות רכ"ה ועוד, שעניין אמירת עשרה מזמורים של 'תיקון הכללי' הוא למקרה לילה' (שקראה קרי בשניה), אבל הבעיה שלנו היא קשה יותר, היא 'חטאות נעורים' - חס וחלילה חטא במזיד.

והתיקון לדבר הזה, אז זה כמו שכתוב בחיי מוהר"ן רכ"ה, ומרומז גם כן בשיחות הר"ן קמ"א, לומר העשרה מזמורים בציון הקדוש באומן, כי דווקא שמה יש את הכוח שאפילו אם עצמו ורבו חטאותיו מאוד, הרבי ישתטח לאורך ולרוחב כדי להציל אותו. וזה הכוח הגדול שיש במה שרבינו - בחינת משה משיח - נקבר מול בית פעור, להכניע את הקליפה של הזנות של בחינת בנות מואב עם קליפת האפיקורסות. כי הן תלויות אחת בשניה מבואר בספר המדות (אמונה אות כ"ב): 'הפשע מכניס בפירה באדם, וביאר על זה בלקוטי הלכות (קדושה דסדרא ג, ה), וז"ל: על ידי עבירות חס ושלום שעוברים על התורה, על ידי זה נמשכין בפירות חס ושלום.

אמונה אומן

באמיתות, ארץ ישראל ואומן זה 'תרי דאינון חד', רק ש'חד גן וחד נהר', גן – זה ספירת המלכות, נהר – זה ספירת היסוד. ולפי הרמז שאמרנו עכשיו 'אמונה אומן', 'אומן' – זה ספירת היסוד תיקון הכללי, 'גן' – זה ארץ ישראל ספירת המלכות. ושניהם מקבלים מ'עדן עילאה', מבחינת (ישעיהו סד, ג) "עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לו" – זה עדן עילאה כמו שכתוב בגמרא (ברכות לד.). נמצא, כדי לקבל את הקדושה של ארץ ישראל, צריך את הנהר, והנהר זה תיקון היסוד. ע"י שאתה אומר את התיקון הכללי בציון הקדוש, מאומן נעשה אמונה. נוספת האות ה', ה' האחרונה של שם הוי"ה שנוספת לאומן ונעשה אמונה, בחינת ארץ ישראל ספירת המלכות, אריכות אפיים ותיקון הכעס.

אמונה אומן – תקון חצות

ט. והזהר (זהר חדש שם) ממשיך ואומר: 'הא הקא כל רזא סתימא דמיהינותא'. וזה כל הסוד של האמונה, ומהו: 'אוליפנא, האי מאן דאיתער בלילא' – מי שמתעורר בלילה בחצות, בשעת דקודשא בריך הוא עאל בגנתא לאשתעשעא בצדיקניא – בזמן חצות שהקדוש ברוך הוא נכנס בגן עדן להשתעשע עם הצדיקים בגן עדן, פעי למימר פסוקא דא, ב'רעיתא דלבא, ולכוונא רעיתא ביה' – צריך לומר פסוק זה ברצון הלב ולכוון רצונו בו, ומהו הפסוק? (ישעיהו כה, א) "ה' אלהי אתה ארומם אודה שמך פי עשית פלא עצות מרחוק אמונה אומן", ע"כ. כלומר שבזמן חצות מאיר 'אמונה אומן', תקון הכללי של אומן, ותקון הכעס של ארץ ישראל.

תקון הברית – תקון חצות

י. העניין זה של תיקון חצות הוא ג"כ תיקון הברית, יש גמרא במסכת נידה (דף עז) שאומרת על הפסוק (ירמיהו לב, לא) "כי על אפי ועל חמתי היתה לי העיר הזאת למן היום אשר בנו אותה ועד היום הנה להסירה מעל פני", הקדוש ברוך הוא אומר שירושלים מאז שהיא נבנתה מיד כבר היה על אפי ועל חמתי, ולכאורה קשה, הרי כשבנו את ירושלים היה הכל ע"י הצדיקים? מתרצת הגמרא: באותו לילה ששלמה המלך עשה את חנוכת בית המקדש חנוכת העיר ירושלים, הוא גם נשא את בת פרעה. ועל זה אמר הקב"ה "על אפי ועל חמתי היתה לי העיר הזאת למן היום אשר בנו אותה".

נשיאת בת פרעה – זה בחינה של פגם הברית, (אמנם לשלמה המלך היתה כוונה עצומה בענין הזה, וכמו שביארנו בספרנו ויאמר אליהו פרשת שמות דרשה ב' אות ו' והלאה), ולכן זה פגם בירושלים, כי פגם הברית פוגם בירושלים כמבואר בזהר (לך לך ח"א דף צד. וע"ע בח"ב דף נז:). וכיוון ששלמה נשא את בת פרעה שהיא לא מעם ישראל זה נקרא פגם הברית. והפגם הברית הזה גרם שירד גבריא, כמו שכתוב בגמרא (שבת נז:), ונעץ קנה בים ועליו נבנה כרך גדול של רומי, שהחריבה את ירושלים. ותיקון חצות שעושים הוא אבילות על החורבן, שנגרם מפגם הברית, והאבילות ותקון חצות הוא תיקון לפגם הברית.

כוונת ברכת תקע בשופר בשם חב"ו

יא. רבינו אומר (ליקוטי מוה"ר ח"ב סז), שעיקר עניין אמירת חצות זה לא על העבר אלא על עכשיו, על שבעונותינו עדיין לא נבנה בית המקדש. ולכן עיקר הפגם שעליו אנחנו אומרים את התיקון חצות זה על פגם הברית, שאותו רוצים לתקן על ידי תיקון חצות. דהנה

ו. והזהר החדש בפרשת בלק (זהר חדש בלק נג.) אומר וז"ל: 'אמונה אומן תרי דאינון חד, חד גן וחד נהר, דא נפיק מעדן ודא אשקי מיניה, עכ"ל. המילה 'אמונה' מרמזת על ארץ ישראל, כמו שכתוב בליקוטי מוה"ר (תורה קנ"ה), שארץ ישראל היא בחינת 'אמונה', כמו שכתוב (תהלים לו, ג) "שכן ארץ ורעה אמונה". ומה זה אומן – אומן זה אמונה בלי האות ה'. על הפסוק (ישעיהו כה, א) "עצות מרחוק אמונה אומן", פירש"י: – 'אמונה נאמנת', מציאות של אמונה. היינו לעשות את המציאות של האמונה, צריך דוקא את 'אומן', כי שם מכניעים את קליפת הזנות והאפיקורסות שהם היפך האמונה. ואז אפשר לזכות ל'אמונה' לארץ ישראל. 'אומן' – זה התיקון הכללי שצריך לומר אותו דוקא בציון הקדוש באומן, כי רק שם נעשה התיקון אפילו לחטאות נעורים – בחינת קליפת זנות ואפיקורסות, ואז מיד חוזרים חזרה אל ארץ ישראל. וכן כל פעם ברצוא ושוב.

תיקון לקליפת הכעס – בארץ ישראל

ז. כי אחרי שעושים את התיקון על קליפת הזנות, צריך תיקון לקליפת הכעס, שיוצאת מקליפת הזנות, והתיקון לקליפת הכעס הוא דוקא בארץ ישראל, כמו שרבינו מסביר (בתורה קנ"ה), ש'ארץ אפיים תלוי בארץ ישראל. להינצל ממידת הכעס ולהיות טוב לגמרי, זה רק בארץ ישראל. מובא בשיחות הר"ן (שיחה רמ"ט), וז"ל: "וזהו: אחד עמד לפניו בכפר וישמו וכו', והיה מקבל גדול ולמדן. אבל דרבו היה שהיה בכעס תמיד, והיה רע לבריות מאד, והיה פועס תמיד על פועליו ומשחתיו וכיוצא, והנה אותם וכיוצא בזה. ענה רבנו ז"ל ואמר: מפני מה בתיב "רע" ולא רשע? (ועין בזה הקדוש וחלק א' נז.) (בראשית לח, ז) מדוע בתיב "רע" ולא רשע? (ועין בזה הקדוש וחלק א' נז.) שפירק גם בן דקדוק זה. אך מי שעובר עברה זו של 'ער' (רע לבטלה) חס ושלום, הוא רע תמיד (שקורין בלשון אשכנז "בייז"), דהינו שהוא איש רע ובכעס תמיד, עכ"ל. והמשך הסיפור מובא בחיי מוה"ר"ן (אות תקכ"ז) כשרבינו היה אצלו שם בכפר הוא ראה שיש לו ספרי קבלה, והוא אמר לו: תדע לך שאסור לך ללמוד קבלה, כי אצלך קבלה זה בגימטריה נואף (137), ומי שחס וחלילה לומד קבלה ולא מתוקן בברית, זו בחינה של ניאוף, ולכן רבינו אסר עליו ללמוד קבלה.

אם כן, יש לנו פה שני תיקונים שאנחנו קוראים להם 'אמונה אומן'. אמונה – התיקון של ארץ ישראל, ואומן זה התיקון של אומן. והסברנו: התיקון של אומן זה האמירה של העשרה מזמורים בציון הקדוש, שזה תיקון הכללי לברית. ואחרי התיקון של אומן, יכולים לבוא לאמונה – בחינת ארץ ישראל, בחינת אריכות אפיים, היפך הכעס חס וחלילה.

החיבור בין הגן והנהר

ח. והנה הזהר הקדוש (ה"ל) אומר: 'אמונה אומן תרי דאינון חד, חד גן וחד נהר, דא נפיק מעדן ודא אשקי מיניה', כלומר זה שני תיקונים, אבל באמת הם אחד. כי אף על פי שגופו הקדוש של רבינו נמצא באומן, אבל כבר רבינו בעצמו אמר (חיי מוה"ר קנ"ז), וז"ל: המקום שלי הוא רק ארץ ישראל, מה שאני נוסע – אני נוסע רק לארץ ישראל, ולפי שעה אני רועה בב'רסלב וכיוצא, עכ"ל. כלומר הבחינה של הנשמה שלו היא שורה בארץ ישראל – בכל ארץ ישראל. לכן

הכללות לאה ורחל – הוא ייחוד המשיחים

יד. ועל פי דבריו הקדושים וממה שהביא מהאריז"ל נראה לבאר דבר נפלא, כי באמת עיקר התיקון הוא האחדות בישראל, האחדות בין המשיחים, וכמו שכתוב (יחזקאל לו, יז) "וְקָרַב אֶתֶם (את שני העצים של יהודה ויוסף) אֶחָד אֶל אֶחָד לֵךְ לֵעֵץ אֶחָד וְהָיוּ לְאַחַד בִּידֶךָ", ואז כתוב (שם, כב) "וְעָשִׂיתִי אִתָּם לְגוֹי אֶחָד בְּאֶרֶץ בְּהָרֵי יִשְׂרָאֵל וּמִלֶּךְ אֶחָד יִהְיֶה לְבָלָם לְמֶלֶךְ וְלֹא יִהְיֶה עוֹד לְשָׁנִי גוֹיִם וְלֹא יִחָצוּ עוֹד לְשָׁנִי מַמְלָכוֹת עוֹד". וכבר כתוב בספרים (בפרט ברמח"ל) שענין זה סובב על התכללות שני המשיחים, משיח בן דוד ומשיח בן יוסף, כי כל מה שיש שתי בחינות של מלכות בעם ישראל, זה רק כשיש קנאה של רחל באחותה, וקנאת לאה ברחל, אבל עיקר התיקון הוא ההתכללות של שתיהן ביחד, וכמו שהאריז"ל מסביר שהמקום של העקביים של לאה – כלומר סיוס העקב של לאה, שם זה הכתר של רחל. לאה מלבישה את זעיר אנפין מקשר של תפילין עד החזה, ורחל מהחזה ולמטה, כלומר, שאינן שתי אחיות ואינן צרות זו לזו, אלא הם נשמה אחת ובחינת גוף אחד.

ההקפדה של יעקב על רחל

טו. כי כשלאה אמרה כשהיא ילדה את לוי (בראשית כט, לד) "עָתָה הִפְעָם יְלֹוֹה אִישִׁי אֵלַי כִּי יִלְדֵתִי לוֹ שְׁלֹשָׁה בָנִים", התחיל פירוד בינה לרחל כי היא אומרת ילווה אישי אליי, אליו ולא אל רחל, כלומר שהיא כבר מתחילה לעשות את הפירוד. והשלב השני של הפירוד היה כשלאה ילדה את יהודה, וכתוב (בראשית כט, לה) "וַתִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ יְהוּדָה וַתַּעֲמֵד מִלֶּדֶת", ואז כתוב אצל רחל (שם ל, א) "וַתִּקְנֶא רָחֵל בְּאַחֲתָהּ וַתֹּאמֶר אֵל יַעֲקֹב הֶבֱה לִי בָנִים וְאִם אֵין מִתָּה אֲנֹכִי". ומיד נאמר (שם) "וַיַּחֲר אֵף יַעֲקֹב בְּרָחֵל וַיֹּאמֶר הִתַּחַת אֱלֹהִים אֲנֹכִי אֲשֶׁר מָנַע מִמֶּךָּ פְּרִי בֶטֶן".

יעקב מקפיד על רחל, ולכאורה זה תמוה – עד שהמדרש אומר (בראשית רבה עא, ז) שהקב"ה אמר לו ליעקב: 'כך עונים את המעיקות' (המעטירות)?! אבל באמת זה שאלה, למה באמת יעקב כל כך הקפיד על רחל? והתשובה היא שיעקב רואה את רחל ולאה כגוף אחד ונשמה אחת, וממילא הילדים שלאה יולדת זה ילדים של רחל, כי זה ממש אחד לחלוטין. אבל כשלאה אומרת "עָתָה הִפְעָם יְלֹוֹה אִישִׁי אֵלַי", ואחר כך "וַתִּקְנֶא רָחֵל בְּאַחֲתָהּ" – נהיה פירוד, והן נעשות שתי אחיות בשני גופים נפרדים צרות זו לזו, ויש כאן בחינת פגם של נשיאת שתי אחיות שלא היה עד עכשיו.

פסירת רחל בכניסה לארץ ישראל משום איסור שתי אחיות

טז. והפירוד הזה פועל כמו שאומרת רחל בעצמה "וְאִם אֵין מִתָּה אֲנֹכִי". דהנה ידוע מה שכתב הרמב"ן בפרשת תולדות (בראשית כו, ה) ובפרשת אחרי מות (ויקרא יח, כה) "וז"ל: והנראה אלי מדעת רבותינו, שלמד אברהם אבינו התורה כלה ברוח הקדש ועסק בה ובטעמי מצותיה וסודותיה, ושמר אותה כולה כמי שאינו מצווה ועושה, ושמירתו אותה היה בארץ בלבד, ויעקב בחוצה לארץ נשא האחיות, וכן עמרם, כי המצות משפט אלהי הארץ הן, אף על פי שהוזהרו בחובת הגוף בכל מקום (קידושין לו: וכו') (זה דוקא אחר מתן תורה). ובפרשת אחרי הוסיף וז"ל: וה' לו לבדו נתכנו עלילות שמתה רחל בדרך בתחילת בואם בארץ, כי בזכותה לא מתה בחוצה

בברכה שאנחנו אומרים 'מִקְבֵּץ נִדְחֵי עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל', בברכת 'תִּקַּע בְּשׁוֹפָר גָּדוֹל לְחֵירוּתֵנוּ' – הברכה שמדברת על הגאולה, גילה שם האריז"ל במילים 'מִקְבֵּץ נִדְחֵי עַמּוֹ' יש שם שלוש אותיות שהם שם חב"ו, היוצא מן הפסוק (איוב כ, טו) "חֵיל בְּלַע וַיִּקְאֲנוּ". ומכוונים בו לקבץ פזורינו מארבע כנפות הארץ – כפשוטו, וגם לקבץ את כל הטיפות שאדם השליך איפה שהשליך בחטאיו.

הקושי בקימת חצות

יב. וכיון שהעניין של תיקון חצות הוא תיקון הברית, ולכן כל זמן שאדם לא כל כך מתוקן בברית, קשה לו מאוד לקום בחצות ולומר תיקון חצות, כי הסטרא אחרא מקטרגת כנגד התיקון שלו. אבל כאשר הצדיקים פה למטה בארץ אומרים תיקון חצות, הקדוש ברוך הוא בא לגן עדן, כלומר בתיקון חצות – שזה בחינת יסוד, תיקון הברית מצד הזמן, ונכנס לגן. ואם נשים לב, זה הייחוד של 'אַמוֹנָה אוֹמֵן' שנעשה ב'תיקון חצות' – יחוד יסוד ומלכות.

ענין התכללות רחל ולאה

יג. ועיקר העבודה של יחוד יסוד ומלכות 'אַמוֹנָה אוֹמֵן', הוא לעשות חיבור בין שני המשיחים, משיח בן יוסף – יסוד, ומשיח בן דוד – מלכות. כי ענין חלוקת המשיחים, הוא עדיין הבחינה של חלוקת מלכות ישראל, בין שבט יהודה לשבט יוסף, שהחלוקה הזו בעצמה גרמה שעבדו עבודה זרה, וגלינו מארץ ישראל, כמבואר בגמ' בשבת (דף נו:), שכל דבר תלוי בשני. ולכן עיקר התיקון הוא האחדות בין שני המשיחים, שיהיו שניהם בחינה אחת באיש אחד.

וכדי לעשות את הייחוד הזה, צריך לדעת מה שורש הפירוד, וראיתי בזהר חי מקמארנא בהקדמת בראשית (זהר חי בראשית ב. בנדמ"ח ואוצרות קאמרנא עמ' ס"ו) הוא אומר על הפסוק (בראשית כט, ל) "וַיָּבֹא גַם אֶל רָחֵל וַיֵּאָהֶב גַּם אֶת רָחֵל מִלֵּאָה", והביא שם מהאריז"ל (טעמי המצוות פרשת כי תצא ענין אתנן): שאלו שתי הנשים (רחל ולאה), נכללים לפעמים זה בזה (ונעשים רחל ולאה פרצוף אחד), ואלו הם הסימנים שמסרה רחל ללאה – דהיינו ממש חלק נשמתה שנתנה לה, והרי הוא רחל בעצמה ע"י הסימנים. וזהו כוונת רש"י (בראשית כט, כה, בפסוק "וַיְהִי בִּבְקֶר וַיִּהְיֶה לָאָה") שבליילה לא היה לאה אלא רחל ממש (וז"ל רש"י: אבל בליילה לא היתה לאה, לפי שמסר יעקב לרחל סימנים), דאל"כ דברי רש"י תמוהים (איך יתכן שרחל נעשית לאה, אלא כמו שביאר שעי" הסימנים נתנה לה נשמתה) וכו'. ובכל זיווג יעקב – בין עם לאה ובין עם רחל – נכללו (רחל ולאה) זה בזה, ולכן לא היה ראובן וכו' בני תמורה, כי היתה רחל בעצמה. וכן בזיווג לאה היה רחל נכללת, והכל אחדות אחד ולא נשא שתי אחיות מעולם, ולא היו צרות זה לזה כלל, כי הכל אחדות וכו' ולא היה כאן איסור שתי אחיות וכו'.

ובאמת כשיהיה זה האחדות והתכללות בין לאה לרחל באחדות אחד, כבר היה מתוקן הכל. אלא שבאמת כתיב בחולדת יהודה (בראשית ל, א) "וַתִּקְנֶא רָחֵל בְּאַחֲתָהּ", כי לא היתה נכללת באחותה, ולכן היה בקיעת (חלוקת) המלכות של בית דוד על ידי ירבעם הרשע, ומחלוקת שאול ודוד. ולעתיד תכלל אחת בחברתה באחדות אחד – נאמר (ישעיה יא, יג) "וְיִסְרָה קִנְיַת אֶפְרַיִם" – לא יצורו זה את זה ולא יהיו רחל ולאה בחינת שתי צרות, עכ"ל.

אחד. כלומר, מזה שמיש בן יוסף היה צריך למות וכל מה שהוא חי היה רק מכוח התפילה של משיח בן דוד, נמצא שחיותו של משיח בן יוסף היא מחיות משיח בן דוד, ואז הם נעשים (יחזקאל ל, יז) "וְהָיוּ לְאֶחָדִים בְּיָדֶךָ", ואין קנאה בין משיח בן יוסף למשיח בן דוד. זהו התיקון הגמור לעניין של רחל ולאה, שהמשיך אחר כך במכירת יוסף עד חלוקת מלכות בית דוד וגלותו כנ"ל.

מכירת יוסף מחמת החלוקה שנעשתה בין לאה לרחל

יח. ועל זה עיקר מכירת יוסף היתה על יהודה, וכמו שכתוב (בראשית ל, כו-כז) "וַיֹּאמֶר יְהוּדָה אֶל אֶחָיו מַה בָּעֵצָה בְּיָדְכֶם לְהַרְגֵנוּ וְכִסְּנוּ אֶת דָּמוֹ לִכְנֹס וְנִמְכְּרָנוּ לְיִשְׁמָעֵאלִים וְיָדְנוּ אֶל תְּהִי בֹּ פִי אֶחָיו בְּשָׂרְנוּ הוּא וְיִשְׁמָעֵל אֶחָיו", וגם יהודה נענש מיד על מכירת יוסף כמו שכתוב (שם לה, א) "וַיִּרְדֵּי יְהוּדָה מֵאֵת אֶחָיו", ולמה ירד יהודה מאת אחיו? רש"י מסביר שאמרו לו אחיו אתה מלך עלינו, אם היית אומר להחזיר את יוסף היינו שומעים לך. נמצא שכל מכירת יוסף תלויה ביהודה. וכמו שהתבאר לעיל, כי בלידת יהודה התחיל הפירוד בין רחל ללאה וכנ"ל, ולכן הוא היה חלוק מיוסף. וכמו שנרמז במדרש בפסוק (תהלים מח, ה) "כִּי הִנֵּה הַמְּלָכִים נֹעְדוּ עֲבָרוּ יַחְדָּו", ואמרו במדרש (בראשית רבה צג, ב) "כִּי הִנֵּה הַמְּלָכִים" – זה יהודה ויוסף, "עָבָרוּ יַחְדָּו" – זה נתמלא עברה על זה, וזה נתמלא עברה על זה, ע"כ. כלומר שמכירת יוסף נעשתה על ידי יהודה, כתוצאה ישירה מהפירוד שנעשה בין לאה לרחל, שבתחילה היו שתייהן נשמה אחת ובחינת גוף אחד וכנ"ל.

ובזה היתה העמקת הפירוד בין הנשמות בין משיח בן יוסף למשיח בן דוד. וממשיך בשאול ודוד, שגם שאול הוא בחינת משיח בן יוסף ודוד הוא משיח בן דוד, והמחלוקת העצומה שהייתה ביניהם גורמת גם את הפירוד. ואחר כך נחלקת מלכות בית דוד, וירבעם משבט אפרים, מבחינות משיח בן יוסף, חולק על שלמה ועל רחבעם שהם מבחינות משיח בן דוד מלכי יהודה. ולכן הגאולה העתידה נעשית על ידי תיקון הפגם הזה, באחדות אחת משיח בן יוסף ומשיח בן דוד.

רבינו - חיבור התיקון הכללי והתבודדות

יט. והנה רבינו תיקן את ה'תיקון הכללי', אבל הוא תיקן וחיזק מאוד עוד דבר, את תפילת ההתבודדות. התפילה הזאת, שהיא נוספת על התפילות ורבינו כל הזמן מדבר עליה. וראיתי כתוב שכל פעם כשאדם מתבודד זה גם כן בחינה של 'תיקון חצות' שגם על זה חיזק רבינו מאוד. וזה ג"כ בחינה של 'אמונה אומן', כי דוד המלך אמר על עצמו (תהלים קט, ד) "וְאֶנִּי תַפִּלָּה", כלומר, דוד שהוא משיח בן דוד זה בחינה של תפילה. ואילו משיח בן יוסף, בחינה של תיקון הברית בחינת 'תיקון הכללי'.

ייחודים בחינת תיקון הברית - אומן

כ. מלבד זאת יש בענין 'תיקון הברית' בחינת 'ייחודים', רבינו אומר בליקוטי מוהר"ן (תורה ב, ב), על הפסוק (בראשית מט, כב) "בֵּן פֶּתֶחַ יוֹסֵף", 'פורת' – תרפו, זה מילואי שבע שמות קודש: ע"ב, ס"ג, מ"ה, ב"ן, קס"א, קנ"א, קמ"ג (עולה תרפ"ז היינו תרפ"ז עם הכולל). כי יש שבעה שמות שהם ארבעה מילויי הוי"ה ושלוש מילויי אהי"ה. יש מילוי דיויד"ן שעולה ע"ב, ועם ממלאים את הו' בא' עולה ס"ג, מילוי דאלפ"ן עולה מ"ה, ויש מילוי דההי"ן שעולה ב"ן. וכמו כן יש את המילויים

לארץ, ובזכותו לא ישב בארץ עם שתי אחיות והיא היתה הנשאת באיסור האחות. ונראה שנתעברה מבנימין קודם בואם בשכם ולא נגע בה בארץ כלל, מפני הענין שהזכרנו, עכ"ל.

וכפי ביאורנו הנ"ל זה היתה הקפדה של יעקב על רחל, כי כל זמן שלא רחל נכללה אחת בשניה, אזי אין איסור של שתי אחיות, אבל עתה שיש קנאה ביניהן, אז הן נפרדות, ודוקא רחל היא באיסור הערוה, כי היא זו שנישאת שנייה. וזהו עומק דברי רחל בפסוק הנ"ל: "וְתֹאמַר אֶל יַעֲקֹב הִבֵּה לִי בָנִים וְאִם אֵין מִתָּה אֲנִכִּי", כלומר תן לי בנים כבר כאן בחוץ לארץ, כי אחר כך כשנחזור לארץ ישראל לבית אביך, שם אני רחל אמות. אבל יעקב הקפיד על זה, כי אדרבה בזה שאת מבקשת בנים, ואין את נכללת בלאה, זה עצמו הסיבה שיש איסור שתי אחיות, ולולא זה לא תצטרכי למות.

תפילת משיח בן דוד על משיח בן יוסף

יז. עכ"פ מאז נעשתה הפרדה בין רחל ללאה, וההפרדה הזאת גורמת בסוף שיש יהודה ויש יוסף משתי אימהות לאה ורחל, ונעשית מכירת יוסף, ויש מחלוקת שאול שמבניה של רחל, כנגד דוד מבניה של לאה. ואחר כך נחלקת המלכות של יהודה ושל ישראל, וזה גרם שישראל עובדים עבודה זרה, וגולים מארץ ישראל. וגם עד זמן הגאולה בהתחלה יש משיח בן דוד שבא מיהודה ויש משיח בן יוסף שבא מיוסף – שני משיחים שנפרדים זה מזה, כי השלב הראשון של הגאולה, הוא עדיין בבחינת 'עולם כמנהגו נוהג', וכמו שאמרו (ברכות לד:) 'אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שעבוד מלכויות בלבד'.

והנה כמו שרחל נפטרה בכניסה לארץ ישראל, כך גם משיח בן יוסף נגזר עליו חס וחלילה שייפטר מן העולם, כי הוא בחינה של בן של רחל, וכמו שרחל מתה מחמת ההפרדה בין רחל ללאה גם על בנה 'משיח בן יוסף' כביכול נגזר שצריך למות מהעולם, כדי שיהיה משיח בן דוד. אבל פה בא החידוש הגדול, שמשח בן דוד מתפלל על משיח בן יוסף! שיינצל מגזירת המיתה עליו, כי חז"ל אמרו (סוכה נב.) 'שמשח בן יוסף יהרג, ויהי זה ע"י ארמילוס הרשע' (כמו שמוכר בעץ הדעת טוב למהר"ו פרשת וישלח (בראשית לב, יב) בשם פסיקתא ומדרש זרובבל [אוצר המדרשים עמ' 160]).

אבל כתוב בספר החזיונות למהר"ו (ח"א אות ט') בדרשת הפסוק (תהלים כא, ה) "חַיִּים שָׁאֵל מִמָּוֶה נִתְּנָה לוֹ אֶרֶץ חַיִּים עוֹלָם וָעֶד", כי משיח בן דוד רואה שחס וחלילה משיח בן יוסף צריך למות, אזי משיח בן דוד מבקש עליו חיים, ע"כ. [ואכן שני הדברים יתקיימו, כי היו כמה בחינות של משיח בן יוסף במשך הדורות, ויש שנהרג ע"י רומילוס הרשע כמו שמפורסם הסיפור על הרב הקדוש אדמו"ר רבי שלמה מקרלין 'צוק'ל, שנחשב אצל הצדיקים כמשיח בן יוסף, נהרג ע"י קוזק רוסי בשם ארמילוס. אבל אנחנו מתפללים על משיח בן יוסף, שלא יהרג על ידו, ואדרבה משיח בן דוד יהרגנו כמו שכתוב בתרגום יונתן (ישעיה יא, ד) "בְּמַמְלֵל סְפוּתִיָּה יְהִי מִמִּית אֶרְמִילוֹס רְשִׁיעָא". וכמו שציוה האר"ז'ל בפרי עץ חיים (שער העמידה פרק י"ט) לכוון בתפילה כשאנחנו אומרים 'לישעוּתך קיוונו כל היום' לבקש רחמים על משיח בן אפרים שלא יהיה נהרג במלחמה].

וכשמשיח בן דוד מבקש על משיח בן יוסף חיים אז בזכות התפילה של משיח בן דוד נמשך חיים למשיח בן יוסף, ואז הם נכללים ונעשים

הולכים ומתחזקים, עושים תיקון הברית באמירת העשרה מזמורים באומן, וחוזרים לארץ ישראל.

ארץ ישראל - התבודדות

כד. ומה קורה כשבאים לארץ ישראל? בארץ ישראל עיקר העבודה היא תיקון התפילה, על ידי התבודדות. וכמו שרבינו רצה, לפחות שעה בכל יום, אבל גם אם הוא לא מצליח שעה, לפחות רבע שעה כמה שיכול, עד שיגיע בעזרת ה' להשלים ולהגיע לשעה בכל יום ולהתבודד. וככה אנחנו מעוררים את הבחינה של חיבור משיח בן יוסף עם משיח בן דוד על ידי החיבור הזה של 'אָמוֹנָה אֹמֵן' – 'אומן' ו'ארץ ישראל'. החיבור של 'תיקון חצות' ו'התבודדות', 'תיקון הכללי' ו'בעל התפילה', כל הזוגות האלה שהסברנו.

תיקון הברית ועבודת הייחודים בחוץ לארץ

כה. בזמן האחרון דיברנו על עניין הקטורת, עבודת הייחודים היא להעלות תמיד מלמטה, מהקליפות, ומשם לעלות למעלה למעלה. כל ייחוד וייחוד מתחיל מבידורים, שמבררים מהמקום של הקליפות בכוח אחד עשר סממני הקטורת, ומשם עולים עד רום המעלות, למה שנקרא בחכמת הקבלה בשם 'ייחוד ע"ב ס"ג דא"ק' – שזה הייחוד הגבוה ביותר שאנחנו יכולים לחשוב עליו בכלל. נמצא לפי זה, שכל עבודת הייחודים מתחילה דווקא מבידורים הקליפות בחינת חוץ לארץ. וכפי שאומר משיח בן דוד לבעל שם טוב הקדוש באיגרתו המפורסמת (איגרת הקדוש לבעש"ט), כששאל אותו הבעש"ט "אימת קאתי מר?" (מתי תבוא?), השיב לו המשיח וז"ל: "לְכַשְׁפּוֹצוֹ מְעִינֹתֶיךָ חוּצָה וְיָדְעוּ לַעֲשׂוֹת יְחִידִים וְעֲלִיּוֹת כְּמוֹךָ עכ"ל. כלומר, מתי יוכל לבוא משיח בן דוד? מתי שיעשו את השלמות של התיקון, ושלמות התיקון היא תיקון הייחודים, היינו השלמת העלאת הבידורים מחוץ לארץ ישראל. שגם זו בחינת 'אָמוֹנָה אֹמֵן' – כי אומן הוא הקצה של הקדושה של עם ישראל, משם זה מקום הקליפות, ומשם צריך להוציא בידורים, ולעלות אותם לקדושת ארץ ישראל, שזה עבודת הייחוד שבאה אחרי עבודת הבידורים.

מעלת התבודדות בארץ ישראל אפילו על עבודת הייחודים

כו. ונבאר יותר, תחילת תיקון הייחודים נעוץ בתיקון הכללי – אמירת עשרה מזמורי תהלים בציון הקדוש באומן. שכן, לפני שאדם עושה תיקון הכללי, הוא עדיין בדרך כלל פגום בברית, וקבלה אצלו היא בגימטריא 'נואף' (חיי מוהר"ן תקכ"ו), ואם כן איך הוא יכול לעשות ייחודים? הרי כל העניין של הקבלה וכוונת הייחודים תלויים אך ורק בכך שישנו תיקון הברית בשלמות.

רק שיוצא מזה, שבארץ ישראל ישנו משהו גבוה אפילו יותר מעניין הייחודים, והנקודה כאן היא תפילה, לא רק שאלת צרכיו של אדם, אלא תפילה של שירות ותשבחות של דוד המלך. כמאמר הגמרא (ברכות ז'): "מִפְּנֵי מָה נִקְרְאתָ שְׁמָהּ רֹת? שֶׁיֵּצֵא מִמֶּנָּה דָּוִד שְׂרָוֶהָ לְהַ בְּשִׁירוֹת וְתִשְׁבְּחוֹת". ושירות ותשבחות זו הבחינה של התפילה שתהיה לעתיד לבוא, על כל השגה שנשיג יותר באולקוטו יתברך, נאמר יותר שירות ותשבחות.

ואלו השירות ותשבחות יהיו תפילות שנעשות מתוך תורות – מתורה דעתיקא סתימאה שתתגלה לעתיד לבוא, ממנה יהיו

האלה גם בשם אהיה: מילוי דיויד"ן עולה קס"א, מילוי ההי"ן קנ"א, דאלפי"ן בשם אהיה שעולה קמ"ג. וכשעושים חשבון של אלה שבעה המילויים: ע"ב, ס"ג, מ"ה, ב"ן, קס"א, קנ"א, קמ"ג, עולה תרפ"ו, ושמות אלו הם ראשית בחינת הייחודים, וזו הבחינה של יוסף – תיקון הברית. וכבר נתבאר שבחינת יוסף, בחינת 'משיח בן יוסף' זה בחינה של אומן, ששם מקום תיקון הברית.

התבודדות – בחינת ארץ ישראל

כא. לעומת זאת דוד אומר (תהלים קט, ד) "וְאֲנִי תַפְלֵה", הבחינה של ארץ ישראל. הבחינה של דוד המלך משיח בן דוד. רבינו כולל את שניהם בחינת 'אָמוֹנָה אֹמֵן', כי הוא 'תיקון הכללי', ומצד שני הוא הבעל תפילה, כמו שכתוב בסיפורי מעשיות (מעשה י"ב), 'תפילת ההתבודדות', שזה בחינת חיבור יסוד ומלכות ששניהם אצל רבינו, וזה החיבור של 'אָמוֹנָה אֹמֵן', אמונה – ארץ ישראל, אומן – הבחינה של אומן תיקון הברית.

ייחוד בועז ורות כסמיכות גאולה לתפילה

כב. ורבינו אומר בסוף ליקוטי מוהר"ן (תנינא ק"ב) שהעניין של בועז ורות זה בחינת 'סמיכות גאולה לתפילה'. ונבאר, כתוב אצל בועז (רות ג, ט) "כִּי גָאַל אֶתָּה", כלומר בועז הוא הגואל. גואל זה ספירת היסוד, ובוועז היה שלם בשלמות של תיקון הברית, ולכן הוא נקרא 'בועז' – בו עוז, שהיה שומר את הברית בשלמות. וכמו שאמרו בסנהדרין (דף יט:), 'תוקפו של יוסף ענוותנותו של בועז'. כלומר, 'תוקפו של יוסף' – כמה שיוסף היה צריך להתגבר, אצל בועז זה היה נחשב הניסיון הזה כדבר קל (ע' רש"י שם), ובוועז הוא שלמות הברית לחלוטין.

ואיתנו יש את רות, ואומרת הגמרא במסכת ברכות (דף ז'): למה נקרא שמה רות? שיצא ממנה דוד שריווה לקדוש ברוך הוא בשירות ותשבחות. כלומר דוד נקרא על שם השירות והתשבחות, ואילו בועז נקרא על שם הגאולה, על שם הברית. וייחוד גאולה ותפילה – ייחוד בועז ורות, זה ייחוד של משיח בן יוסף עם משיח בן דוד. ואף שגם בועז הוא סבא של דוד, אבל רות דוקא נקראת על שם דוד כי רות נקראת על שם התפילה, ואילו בועז נקרא על שם יוסף כי 'תוקפו של יוסף ענוותנותו של בועז'. והייחוד של גאולה ותפילה זה ייחוד של משיח בן יוסף עם משיח בן דוד, בחינת 'אָמוֹנָה אֹמֵן', אומן עם ארץ ישראל.

רצוא ושוב בין אומן לארץ ישראל

כג. כשאנחנו עדיין נמצאים בגלות, התיקון שאנחנו צריכים לעבוד עליו זה תיקון הברית, בחינת האלף השישי שאנחנו נמצאים בו, כי צריכים להשלים את תיקון הברית כדי לקבל שבת – האלף השביעי – ספירת המלכות, בחינת ארץ ישראל. רק שאפשר להקדים את קבלת שבת ולעשות 'תוספת שבת', כלומר יש לנו אפשרות להוסיף על שבת ולקבל את השבת כבר בסוף האלף השישי.

אך כיוון שעדיין לא נגאלנו ולא קיבלנו שבת, לכן עכשיו אנחנו כל הזמן בתיקון של 'אָמוֹנָה אֹמֵן', מצד אחד אנחנו נוסעים לציון הקדוש באומן אבל מיד חוזרים לארץ ישראל, ושוב נוסעים לאומן ושוב חוזרים לארץ ישראל, וכל הזמן אנחנו נמצאים ברצוא ושוב.

הקבורה שלהם בבחינת ארץ ישראל בחינת 'אמונה אומן'. כי הצדיק, אף על פי שהוא קבור בחוץ לארץ, הנשמה שלו נמצאת בארץ ישראל, וממילא הגוף נמשך אחר הנשמה. וכך קדושת הנשמה שהיא בארץ ישראל, מקדשת גם את המקום של הקבורה שלו בקדושת ארץ ישראל, כי הגוף נמשך אחר הנשמה. ולכן בארבע אמות של הציון הקדוש יש בו גם את הבחינה של ארץ ישראל.

השבת באומן

כט. הסיבה שאני מאריך עתה בסוגיא של 'אמונה אומן', כי ברוך ה' זכינו השבת הזאת להיות באומן. היה שם משהו פלא! בהתחזקות עצומה ובאמירת התיקון הכללי. והנקודה העיקרית היא 'אמונה אומן' כלומר, לבוא מאומן לחיזוק בקדושת ארץ ישראל בכל הבחינות. ואח"כ בעוד זמן שוב לבוא לאומן, ולהתחזק שם, וכך ברצוא ושוב. לתפוס את שני העניינים הללו יחד. אמן.

ספר הנשרף

ל. אני רוצה לדבר על עוד נושא שהוא השלמה למה שדיברנו עד עכשיו, היינו על התקופה שרבינו עסק הרבה בתיקון וזירוז הגאולה, ועל ענין של התאחדות משיח בן יוסף ומשיח בן דוד אצל רבינו. מובא בחיי מוהר"ן (אות קע"ה), שכתב בתחילת שנת תקס"ז היו מוכנים אצל רבינו גם ספר הגנוז וגם ספר הנשרף. ונדבר קצת על הענין של הספר הנשרף.

התקופות העיקריות בחיי רבינו

לא. יש כמה תקופות בחיי רבינו: יש את התקופה עד הבר מצוה שלו שנקראת 'תקופת מזיבוז'. בזמן הבר מצוה רבינו התחתן וגר באוסיאטין שליד העיר מעדודיווקע, ואחר כך עבר לגור במעודודיווקע שם כבר היה אדמו"ר מגיל שמונה עשרה. וזה עד סוף שנת תק"ס, כשרבינו בן עשרים ושמונה וחצי התחילה תקופת זלאטיפולי וגם שם שנתיים, ואח"כ התחילה תקופת ברסלב מאלול תקס"ב עד ד' אייר תק"ע. ומיום ה' אייר תק"ע עד י"ח תשרי תקע"א, היה חצי שנה באומן עד פטירתו הקדושה.

כשרבינו היה בזלאטיפולי הוא סבל ייסורים גדולים של מחלוקת, ואמר (חיי מוהר"ן אות קט"ז), וז"ל: פֶּאן בִּזְלָאטִיפֶאליע סְבִלְתִּי תִרְתִּי גִיְהֶנֶס, פִּי מִשְׁפָּט רְשָׁעִים בְּגִיְהֶנֶס שְׁנִים עֶשְׂרִי חֲדָשׁ, וְאֲנִי סְבִלְתִּי יִסּוּרִים פֶּאן שְׁנֵי שָׁנִים. ושם היתה עבודת ה' שלו הייתה לתקן את בחינת משיח בן יוסף, ממה שהיה אצל אבי אביו ירבעם בן נבט (ע"ש אות רכ"ג). כי גם צדיקים הכי גדולים אם יש להם בשורש של האבות שלהם איזה משהו בעיית, זה מפריע, וכמו שכתוב בזהר (כ"תצא דף רע"ו). ומשיח בן יוסף היה צאצא של ירבעם בן נבט.

תיקון חלוקת המלכות ומשיח בן יוסף

לב. ולהבין את הדברים נקדים עוד הקדמה בענין הארז"ל והבעש"ט הקדוש. כתוב בגמ' בשבת (דף נו): שקיבל דוד לשון הרע, כי ציבא עבד שאול סיפר לשון הרע על מפיבושת בן יהונתן הנכד של שאול, ודוד האמין לו, ולבסוף דודו אמר (שמואל ב' יט, ל): "אֲמַרְתִּי אֶתָּה וְצִיבָא תִחְלְקוּ אֶת הַשְּׂדֶה", יצאה בת קול ואמרה "רְחִיבְעֶם וְיִרְבְּעֶם יִחְלְקוּ אֶת הַמְּלָכוֹת". ואמרת הגמ' שעי"ז נחלקה מלכות

התפילות. כפי שאומר רבנו הקדוש (ליקוטי מוהר"ן ח"ב, כה), שלא היו שעשועים כאלה לה' מאשר לעשות מתורות תפילות, ובחינה זו גבוהה יותר אף מעבודת הייחודים. הבעל שם טוב הקדוש כבר כתב שעבודת הייחודים גבוהה מלימוד תורה; כלומר, יש לימוד תורה, ויש משהו גבוה יותר – עבודת הייחודים. אבל גם עבודת הייחודים היא בבחינת 'משיח בן יוסף'. ויש משהו עוד יותר גבוה – משיח בן דוד, והוא לעשות מהתורות תפילות. וזה מה שרבנו אומר שלעשות מ'תורות תפילות', זו המעלה הכי הכי גדולה שהיא גבוהה אפילו ממעלת הייחודים.

אמנם זהו צד אחד של המטבע, כי מצד שני צריך לזכור, שיש מעלה לענין הייחודים שהם בספירת המצוות, על מעלת התפילה שהיא בספירת המלכות, כך שבאמת בכל דבר יש את המעלה הגדולה שלו, גם בענין הייחודים וגם בענין לעשות מתורות תפילות, ושקולים הם ויבואו שניהם, ומזה ומזה אל תנח ידך. ה' יזכנו.

סוד ההתבודדות וגילוי משיח בן דוד

כז. אולי אפשר לומר בזה עוד: אנחנו רואים שאצל הבעל שם טוב עיקר העבודה שהוא מדבר עליה היא ייחודים. ואילו אצל רבנו נזכר פחות עניין הייחודים (אף על פי שבליקוטי מוהר"ן ישנם הרבה ייחודים), ועיקר מה שרבנו מדבר עליו כל הזמן הוא תפילה. וכמו שאמר רבנו על עצמו (לקוטי מוהר"ן תניינא צ"ג), שעיקר המחלוקת שיש עליו היא בגלל שהוא עוסק כל הזמן בתפילה, בבחינת (תהלים קט, ד) "וְאֲנִי תִפְלֵה". ומי שעוסק בתפילה, הוא בזוי בעיני הבריות, כמו שדרשו חז"ל בגמרא (ברכות ו:) על הפסוק (תהלים יב, ט) "כִּרְם זֵלוֹת לִבִּי אֲדָם", "אֵלֹהֵי דְבָרִים הָעוֹמְדִים פְּרִימוֹ שֶׁל עוֹלָם וּבְנֵי אָדָם מְזַלְזְלִין בָּהֶן".

אם יודעים עליך שאתה עוסק ייחודים – כולם ישבחו אותך, תגיד שאתה עושה שעת התבודדות – יאמרו לך: "אוקיי ברוך השם, אתה ברסלב". זה "כִּרְם זֵלוֹת לִבִּי אֲדָם". אבל האמת היא הפוכה! שעת ההתבודדות שאתה מתפלל ומתדבק בקונן, גבוהה יותר אפילו מייחודים, כמו הגבוהות של משיח בן דוד ממשיח בן יוסף.

רק שצריך להסביר את זה קצת: משמעות עבודת הייחודים היא שאתה לוקח שניים ועושה מהם אחד. על כל פנים היו כאן שניים ונשארו שניים, ורק שייחדת ביניהם. כי לקחת שתי שמות קודש וייחדת ביניהם, כי עבודת הייחודים מתחילה מבחינה של שם זכר ושם נקבה ואתה מייחד אותם. אבל כשאנחנו מגיעים לבחינה של משיח בן דוד, שהוא כלול מתרין משיחין, זה כבר השלב הבא. זה כבר שלב של אחד לגמרי, מעל העניין של שניים שנעשים אחד, זה ה'אחד' בעצמו. וזה העניין של העבודה הנוראה שרבנו מגלה בעניין תפילת ההתבודדות, בחינת גילוי משיח בן דוד.

קדושת ארץ ישראל בארבע אמות של הציון

כח. כתוב בליקוטי מוהר"ן תניינא (ליקוטי מוהר"ן ח"ב קט), על קברו של הבעל שם טוב הקדוש ואמר ששם, הארבע אמות של קברו הקדוש, זה בחינת (תהלים לו, כט) "צִדִּיקִים יִירָשׁוּ אֶרֶץ". ומקובל אצל אנשי שלומנו שדבר זה סובב גם על קברו של רבינו בעצמו. צדיק נקרא תמיד על שם היסוד, כפי שכתוב בזהר בפרשת נח (זהר ח"א דף נט): וז"ל: "צִדִּיק... דָּא הוּא יִסּוּדָא דְעָלְמָא" עכ"ל. 'ארץ' – זו ספירת המלכות. צִדִּיקִים יִירָשׁוּ אֶרֶץ", כלומר הם מקדשים את המקום של

מעל משיח בן יוסף, ומשיח בן יוסף לא ימות. נמצא, שעניין קבלת הארז"ל היא בחינת 'משיח בן יוסף'. לעומת זאת גילוי תורת החסידות – באה לגלות את בחינת משיח בן דוד.

העבודה של רבינו - זלטיפולי וברסלב

לז. אחר כך מגיע רבינו הקדוש, והוא הבחינה שמשלבת את הכל, וכמו שכתוב בחיי מוהר"ן (אות ו'), וכמבואר בכוכבי אור (שיחות וסיפורים סוף אות ל"ז כתבי אנ"ש עמ' שמ"ה), וז"ל: יש צדיק שהוא כלול מתריין משיחין יחדו. וכפי הנראה ומבואר מדבריו הקדושים בעל פה שא"ל הדברים סבבו על רבנו ז"ל בעצמו. ושאף על פי שנמצא בו גם מנשמת בן דוד, הנה העקר מצד משיח בן יוסף. ושאף על פי שגם האר"י ז"ל ועוד מיוחדים הדורות היו מצד משיח בן יוסף, אבל בו נתקנים מאמר הפתוח ושפשוט התלמיד חכם שנקרא בשם אשת חיל "רבות בנות עשו חיל ואת עלית על כלנה", עכ"ל. כי הוא לוקח גם את הבחינה של הארז"ל – בחינת משיח בן יוסף, וגם את הבחינה של הסבא שלו הבעל שם טוב הקדוש – משיח בן דוד. ועוסק בשני הדברים האלה. והעניין של רבינו בזלטיפולי – היה העסק עם משיח בן יוסף, לתקן את ירבעם בן נבט. ואילו השנים שרבינו גר בברסלב מתקס"ג עד תקס"ז בשבועות, היה התיקון שרבינו עסק בתיקון משיח בן דוד.

התיקון בברסלב – 'תורה דעתיקא סתימאה'

לח. תיקון משיח בן דוד, היה על ידי גילוי תורה דעתיקא סתימאה' שגילה רבינו. כי עיקר תיקון משיח בן דוד, "מלכות פה, תורה שבעל פה קרינן לה" (הקדמת תיקוני הוהר"י). ונעשה ע"י גילוי סודות התורה וכתובת הספרים: ליקוטי מוהר"ן, ספר הגנוז וספר הנשרף. שהם בחינת תורת משיח 'תורה דעתיקא סתימאה', ובפרט ספר הנשרף שהיה מיועד לדבר הזה לזרז את הגאולה.

לדת הבן הקדוש ר' שלמה אפרים וספר הנשרף

לט. ושם בברסלב בשנת מעט קודם חודש ניסן תקס"ה נולד לרבינו בן וקרא לו 'שלמה אפרים' – שם שכולל את שני המשיחים, כי היות שאצל רבינו בעצמו יש את הבחינה הזאת (יחזקאל לו, יז): "וקרב אתם אחד אל אחד לך לעץ אחד והיו לאחדים בידך". וזאת גם הנקודה של חיבור הקבלה של הארז"ל (משיח בן יוסף), עם הקבלה של הבעל שם טוב (משיח בן דוד) שנעשה אצל רבינו. וכדי לקרב את הגאולה, רבינו כתב את ספר הנשרף. ורבינו ציווה על רבי יודל ועל רבי שמואל אייזיק שיקחו את ספר הנשרף ויסתובבו בעיירות, ויקריאו וילמדו מהספר הנשרף כדי לגלות תורה דעתיקא סתימאה, כי על ידי שתורת משיח נאמרת בעולם, זה עצמו גילוי משיח.

התפשטות תורת משיח והגאולה

מ. כי יש שאלה על הגמרא (עבודה זרה טז.): "ששת אלפים שנה היו עלמא: שני אלפים תהו, שני אלפים תורה, שני אלפים ימות המשיח, ובעונותינו שרבו – יצאו מהן מה שיצאו". וקשה שאם יצאו מהם מה שיצאו, למה קורא לזה 'אלפיים ימות המשיח'? והבאנו לתרץ שמזמן של אלפיים שנות משיח התגלה רבי שמעון בר יוחאי, ורבי שמעון בר יוחאי הוא זה הראשון שהתחיל להפיץ את העניין של תורתו של משיח בספר הוהר. וכמו שאמר: "בהאי חבורא דאיהו

בית דוד ועבדו ישראל עבודה זרה, וגלינו לבין האומות. ועתה צריך להילחם עם האומות כדי לגאול את ישראל, וזה נעשה דוקא ע"י משיח בן יוסף. כי מה שצריך למשיח בן יוסף ולא מספיק משיח בן דוד? כי כתוב במדרש (בראשית רבה עג, ז) "אין ירעו של עשו נופל אלא ביד בניה של רחל". כלומר, את המלחמות יעשה משיח בן יוסף.

הארז"ל ותלמידו, הבעל שם טוב

לג. הארז"ל גם היה בחינת משיח בן יוסף, ורבי חיים ויטאל המשיך את העניין הזה של הארז"ל, ולכן רבי חיים ויטאל כל ימיו מאוד מאוד פחד שלא למות ביד נוכרים, וכמו שמובא בשער הגלגולים (הקדמה ל"ז בהגהת אמר שמואל), וז"ל: אם יעשו ישראל תשובה, יהיה אבא מארי ז"ל משיח בן יוסף. וזהו מה שרמזו כאן (הארז"ל), "ענייך תראינה ירושלים" (ישעיה לג, ב), ענייך (ר' חיים) ולא עיני (הארז"ל), אלה דברי מורי אבי זלה"ה. ולכן ראה ראיתי, כי היה מפחד אבי זלה"ה מאד מאומות העולם שלא יהרגוהו ח"ו, עכ"ל. נמצא, כי הארז"ל ותלמידו היו בבחינה אחת של משיח בן יוסף. ועל משיח בן יוסף יש כוח חס וחלילה לגויים לשלוט עליו, כמו שהבאנו לעיל מענין ארמילוס הרשע.

הבעש"ט ואחיה השילוני – ובחינת משיח בן דוד

לד. הבעל שם טוב הקדוש, ממנו התחיל בחינת משיח בן דוד, ורבו של הבעל שם טוב זה אחיה השילוני. כי חלוקת המלכות נעשתה על ידי אחיה השילוני, כמו שכתוב אצל ירבעם (מלכים א' יא, כט-לב): "ויהי בעת ההיא וירבעם יצא מירושלם וימצא אתו אחיה השילוני הנביא בדרך והוא מתכסה בשלמה תדשה ושניהם לבדם בשדה, ויתפש אחיה בשלמה תדשה אשר עליו ויקרעה שנים עשר קרעים, ויאמר לירבעם קח לך עשרה קרעים וגו', והשבת האחד יהיה לו למען עבדי דוד". ירבעם ימלוך על עשרת השבטים – היינו רוב ישראל, ורחבעם תהיה לו מלוכה רק על יהודה ובנימין. והיות שאחיה השילוני המליך את ירבעם שבו היה בחינת משיח בן יוסף הראשון, כי היה ירבעם בן נבט אמור להיות משיח בן יוסף אם היה נשאר בצדקתו ולא חוטא, כי הוא היה נשמה גבוהה וגדולה מאוד, אבל לא זכה לזה. לכן עתה פועל אחיה השילוני בתיקון משיח בן דוד, והיה אחיה השילוני רבו של הבעל שם טוב, שממנו מתחילה התגלות משיח בן דוד.

האור החיים הקדוש והבעש"ט

לה. בסיפור של הנסיעה של הבעש"ט לארץ ישראל, מסופר גם על האור החיים הקדוש, שלו היה את הרוח של משיח בן דוד, ולבעל שם טוב היה נפש משיח בן דוד. ועל ידי חיבור של רוח ונפש, הייתה נולדת נשמת משיח בן דוד וממילא היו באים חיה ויחידה. כי על ידי שיש את הנר"ן בשלמות, באה גם כן החיה ויחידה.

הקבלה והחסידות

לו. ובזה נתבאר לנו מה העבודה של הארז"ל, ומה העבודה של החסידות. כי הקבלה של הארז"ל היא לגלות את בחינת משיח בן יוסף. ובזה שרבי חיים ויטאל זכה ברוך השם לחיות את כל חייו עד שהזקין ונפטר בשנת ש"פ, והצליח להשלים בגילוי סודות התורה מה שרצה להשלים, ע"י אומרים צדיקים שהתבטלה גזירת המיתה

החדשה של בעל השדה. ובוה רבינו עסק עד הסוף, וכיון שענין זה תיקון גדול, היה כרוך גם המסירות נפש של רבינו על זה בעצמו, וכמו שמובא בחיי מוהר"ן בשיבתו בעיר אומן, איך שתיקן את הקדושים שהיו באומן בפטירתו ובמסירות נפשו הקדושה.

ספר הזהר יפקין מן גלותא ברחמי" (וזהר ח"ג קכד:). כלומר שחיבור ספר הזהר בעצמו הוא הגאולה מהגלות. וכן ההקדמה של הליקוטי מוהר"ן זה גם כן: "בדין חבורא יפקין מן גלותא", כי כשמגלים תורת משיח, זה גורם לגאולה. ורבינו עסק בזה, בשיבת ברסלב עד שנת תקס"ו, עד שנפטר הבן הקדוש 'שלמה אפרים', ואז רבינו הבין שנדרתה הגאולה לעוד מאה שנים לפחות (שיש"ק ח"ב אות קל"ב), והפסיק לעסוק בזה. ומאז רבינו קיבל על עצמו להיות 'בעל השדה' – לתקן נשמות.

בעל השדה - סיפורי מעשיות

מא. והתחלת התיקון ע"י סיפורי מעשיות, כמובא בביאור הלקוטים (סימן ס', 'תפארת הליקוטים' אות י"ח הע' ה') והובא ג"כ בחכמה ותבונה (על המעשיות ס' ו' אות י"ח, הובא בחלקו בשיש"ק ח"א אות תק"ז), וז"ל: בזה הקיץ של שנת תקס"ו שהיה אז קרוב לגמר הוצאת הבת מלך – שמרמז על נפש משיח, והבעל דבר וחיילותיו התגברו לבטל ולסתור מחשבותיו ותחבולותיו הקדושים (של רבינו) אשר השתדל בענין זה, עד שנפל מחדש השני למלך שהוא כלל נשמות ישראל לשינה עצומה ונשגבה ביותר (כמבואר סוד זה במעשה א'), עד שהוכרח רבינו ז"ל להמשיך לזה סיפורי מעשיות של שנים קדמוניות כאלה, ואמר אז: 'הנני אתחיל לספר מעשיות', ואמר אז התורה 'פתח ר' שמעון, וסיפר את המעשה הראשונה שבה בעצמה מבואר כל זה, גם היא מסוגלת מאוד להתעוררות השינה, עכ"ל.

כשרבינו קיבל להיות בעל השדה, יש תפנית אצל רבינו, כי הוא התחיל לספר סיפורי מעשיות, כי כשלא הצליח להביא את הגאולה, בכח תורה, כי הוכרח לשרוף את ספר הנשרף כמבואר באריכות (חיי מוהר"ן קס"ט) – שזאת אומרת שתורתו של משיח נשרפת, ולא מתגלה בעולם וא"כ איך תהיה הגאולה, לכן מתחיל עבודה חדשה, לגלות את תורתו משיח בהסתר והעלם ע"י הלבשה בסיפורי מעשיות. וכיון שאנחנו לא מבינים אותה, בגלל ההלבשה הפלאית תוך המעשה, לכן העבודה הזאת היא ישירה עם הנשמות.

הגנני שבזהר תרומה

מב. וכדי לעסוק עם הנשמות שלנו רבינו צריך להיות 'בעל השדה', בחינת הגנני וכמובא בזהר פרשת תרומה, בענין של הגנני וז"ל: פתיב (תהלים צז, יא) "אור" זרוע", זרוע איהו תדיר, ומימא דאפסיק ההוא נהר, בגנתא לא עאל ביה ההוא גננא, ומיום שהפסיק כח היסוד לא נכנס הגנני שהוא הצדיק בתוך הגינה שהיא ספירת המלכות – היינו שלא היה יחוד. וההוא אור דאיהו זרוע תדיר, עבדי איבין ומניה ומגרמיה אדרע בקדמיתא, ולא שכיך תדיר וועכ"פ האור המשיך לזרוע את הגינה מיניה וביה, היינו מהספחים שבה היתה נזרעת מעצמה ומולידה נשמות חדשות.

הינו שצדיק הדור השלם בתיקון הברית קודש עד הסוף, רבינו נחמך מברסלב זיע"א, קיבל להיות 'הגנני' – 'בעל השדה', והוא אבי הנשמות, כי הוא זרע – הצדיק זה ברית קודש שזרעת, ועל ידי זה יוצאים נשמות בגינתא דעדן, הנשמות של הצדיק. ובשביל תיקון הנשמה הוא מלביש תורה גנוזה תוך סיפורי מעשיות, וכך מתקן רבינו את הנשמות. ועל זה אמר רבינו תורה ס"ה בשבועות תקס"ו מיד אחר פטירת בנו הקדוש, כדי להכין את העבודה של התקופה